

N:o 13.

Ank. till Riksd. kansli den 20 april 1903, kl. 12 midd.

Första Kammarens tillfälliga utskotts n:o 1 utlåtande n:o 5, i anledning af Andra Kammarens beslut i fråga om tillvaratagande af de inhemska häststammarne.

I en inom Andra Kammarerna väckt motion, n:o 53, har herr *O. H. Svensson* hemställt, »att Riksdagen måtte besluta i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, som kunna vara erforderliga för att våra inhemska häststammar måtte på bästa sätt tillvaratagas», och till stöd för sin hemställan anförte följande:

»Vid upprättandet af det nya premieringsreglementet blef det i ett fall tillåtet för våra hästar med inhemskt ursprung att komma i åtnjutande af premieringsreglementets förmåner. Föremål för premiering äro nämligen sådana afvelsdjur af svenskt ursprung, som äro kallblodiga som ock hänförliga till »den norska eller nordsvenska typen», såsom det heter i reglementets 7 § mom. 2 c.

Detta reglementes bestämmelser innebära således, dels att dessa våra landthästar, för att kunna blifva premieringsgiltiga, måste till sin karaktär först och främst vara hänförliga till de kallblodiga raserna och dessutom vara typiska med de norska.

Att den kommitté, som Kungl. Maj:t tillsatte för utarbetande af det nu gällande premieringsreglementet, stannade vid att gifva våra egna hästar en så inskränkt plats, berodde otvifvelaktigt därpå, att under en längre tidsföljd intresset och uppmärksamheten uteslutande varit fästade på de främmande kulturraserna, utan att någon minsta uppmärksamhet lämnades åt det inhemska afvelsmaterialet. Våra hippologer hafva nämligen hittills uppställt den teorien, att våra landthästar, som ännu finnas kvar här och hvar i bygderna, äro ett uttryck för den import, som under de närmast föregående generationerna pågått till vårt land.

De norrländska åter, som i premieringsreglementet fingo benämning af »nordsvenska», skulle ej heller varit af inhemskt ursprung, utan härstamma från Norge.

Liksom Kungl. Maj:t således i viss grad redan vidtagit åtgärder för tillvaratagandet af vårt befintliga, inhemska hästmateriel, så hade äfven vid allmänna landbruksmötet i Gäfle bestyrelsen ägnat ej ringa uppmärksamhet just åt denna del af hästafveln. Det visade sig äfven, att de hästuppfödare från olika delar af landet, som samlats vid landbruksmötet i Gäfle, på det mest oförtydbara sätt uttalade sig för en vidare utveckling af sådan afvelsriktning, som var uteslutande byggd på inhemskt afvelsmateriel.

Vid diskussionssammanträdet om den nordsvenska hästafveln kunde ock inledaren af föredraget upplysa om, att de nordsvenska hästarne, historiskt sedt, ingalunda ägde sitt ursprung från Norge, utan fått sin utveckling inom landets egna gränser. Vidare att våra olika typer af landtraser med den ädla hästens raskaraktär, ej undantagandes de från mellersta och Södra Sverige, icke heller voro ett uttryck för en importvara, utan att äfven dessa tillhörde en egenartad kultur inom landet ända från forntiden.

Vi äga sålunda inom våra egna landtraser, teoretiskt sedt, så olika grundformer som varm- och kallblodiga, hvilka i vissa trakter helt och hållet uppvisa den ädla hästens raskaraktär eller kanske oftare ett mellanting mellan varm- och kallblodiga. Som ett uttryck för hästar af liknande karaktär använda tyska hippologer benämningen *ljumblodiga*.

Det är tydligt, att den vidgade uppfattning, vi sålunda fått om våra inhemska hästars ursprung och karaktär, måste leda till en förändring af reglementets bestämmelser angående den inhemska hästen.

Genom reglementets ensidiga formulering, att sådana svenska hästar, som hafva varmblodig karaktär, ej kunna premieras, kan det inträffa, hvilket äfven varit fallet, att det hästmateriel, som just är ett uttryck för en urgammal kultur på en viss trakt och som i praktiken äfven visat sig *där* vara det värdefullaste, blifvit vid premieringen tillbakasatt för hästar med utländsk härstamning, oaktadt de senare äro af underordnad värde för ortens behof. Vidare har det visat sig, att vissa häststammar, representerande en hos oss urgammal ras och närmande sig den kallblodiga raskaraktären, men i typ ej fullt öfverensstämmande med den vanligast förekommande norska, blifvit på grund af denna olikhet uteslutna från prisbedömning.

Det är förunderligt, att vi vid bedömandet af våra egna hästar ställt oss så, att vi vid uppfattningen om hvad som är hänförligt till svensk ras eller ej måste underordna oss de norska hippologernas uppfattning.

Det är således uppenbart, att reglementet i sin nuvarande form är både vilseledande och rent af kan skada idéen, för hvilken det tillkommit, nämligen tillgodogörandet af vårt inhemska hästafvelsmateriel. Kungl. Maj:t har för öfrigt redan beviljat undantag från reglementets bestämmelser, för att den lilla skogsrussen på Gottland skulle kunna komma i åtnjutande af premieringens skydd, hvaraf framgår ett erkännande af reglementets ofullständiga formulering.

Den naturligaste och enklaste rättelsen i reglementet torde kunna ske på så sätt, att de *svenska och norska hästarne tilldelas en särskild klass*, oberörd af den varm- eller kallblodiga benämningen, samt att uttrycket »norsk eller nordsvensk typ» utbytes mot »*svensk och norsk ras eller typ*».

Vid en närmare granskning af våra gamla häststammar framgår, att det finnes icke så få rester kvar från våra urgamla raser, spridda å vissa orter så godt som öfver hela landet. Dessa stammar, som vanligen ägas af mindre jordbrukare, befinna sig särskildt i mellersta och södra Sverige i ett ganska underhålligt skick, men efter någon kulturell vård hafva dessa djur visat sig äga förvånansvärdt stora utvecklingsmöjligheter. Och att dessa våra landthästar genom sin billiga uppfödning- och underhållskostnad i förening med sin kända mångsidiga användbarhet och stora uthållighet vida öfverträffa afkomman efter de importerade kulturraserna, torde numera vara allmänt erkänt. Men det är uppenbart, att ägarne till dessa hästar, som under årens lopp äro vana vid att betjäna sig af den tillfälliga vinsten, som ernås genom korsning med

kulturraserna, nu med ens ej skulle vilja öfvergå till denna nya afvelsprincip. Och som det visat sig, att det behöfs ett par hästgenerationer, innan djuren kunna komma upp i ett fullgodt skick, fingo dessa hästuppfödare under mellantiden vara beredda på ringa valuta af sin hästafvel. Ett ingripande från allmänhetens sida torde sålunda vara nödvändigt att åt landets hästkultur kunna rädda dessa våra landthästar. Och som vi hafva förhoppning att under den närmaste framtiden från den i Jämtland under bildning varande hingstuppfoädningsanstalten kunna få mottaga hingstar äfven nere i landet, så fordras, för att realisera idéen om egen svensk hästras, att vi då äfven hafva en fullgod stostam med inhemsk raskaraktär.

Af det anförda framgår ytterligare det stora behovet, att staten träder emellan för att underlätta tillvaratagandet af våra olika landthästtyper. Mest effektiva medlet därför torde vara att tilldela de hästuppfödare, som på ett rationellt sätt fullfölja idéen att kultivera våra egna svenska hästtyper, ett understöd i form af penningpremier.»

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 17 har nedanstående lydelse:

»Då den inhemska hästafveln vid början af 1870-talet på grund af sitt allmänna tillstånd började ingifva landets hästuppfödare allvarliga farhågor för en tillbakagång och försämring, inslog man på den redan förut, ehuru i ringa utsträckning, anlitade utvägen att importera afvelsdjur af främmande kulturraser för att därmed upphjälpa och förbättra den då befintliga häststammen. Det torde vara noggsamt bekant, i hvilken omfattning denna import sedermera under årens lopp fortgått, och ehuru icke kan nekas, att dess verkan i mångt och mycket varit fördelaktig för vårt inhemska hästafvelsmaterial, hafva de goda ekonomiska resultat, som ofta uppnåddes af de uppfödare, hvilka använde det importerade korsningsmaterialet, emellertid ledt därhän, att intresset för och insikten om värdet af de inhemska häststammarna förminskats äfven på de trakter, där behovet af förstärkningsafvel alldeles icke kunde sägas vara för handen, och att efter tjugu års oafbrutna importer man i regel endast använde importerade hästar af antingen främmande kulturraser eller af norsk ras. Äfven om detta förhållande inom vissa delar af

landet visat sig vara till obestriddig nytta, har dock importen icke allestädes varit till fördel för hästafveln, utan den uppfattningen på månget håll allt mer stadgats, att man icke vunnit det goda resultat, man genom den utländska importen sökt ernå. Med anledning däraf hafva också flerstädes bildats föreningar för att tillvarataga och utveckla de kvarvarande resterna af de inhemska stammarne. Sedan jämväl personer, varmt nitälskande för detta mål, framlagt på noggranna forskningar grundade bevis, att inom landet finnes ett dugligt och utvecklingsmöjligt afvelsmaterial, har så småningom allt bestämdare den åsikt stadgats, att det icke allenast vore möjligt, utan likaledes ekonomiskt fördelaktigt att vid hästafveln minska användningen af de främmande kulturraserna. Den af motionären omförmälda kommitté, som Kungl. Maj:t år 1896 tillsatte för att upprätta förslag till förnyadt reglemente för den med statsmedel understödda hästpremieringen, har tydligen varit påverkad af denna mening, då den bland de raser, som kunna blifva föremål för premiering, äfven intagit den så kallade nordsvenska typen; men den omständighet, att denna typ i kommitténs förslag sammanställts med den norska rasen, synes tillika tyda på, att kommittén haft den uppfattning, att samtliga landets inhemska hästar uppkommit på grundvalen af den norska rasen. Det af Kungl. Maj:t den 23 november 1900 utfärdade premieringsreglementet synes äfven stödja sig på samma uppfattning, då 7 § i samma reglemente stadgar, att »Föremål för premiering kunna endast blifva afvelsdjur:

1:o af ädelt, varmblodigt slag, såväl fullblod som halfblod;

2:o af följande kallblodiga slag:

a) — — — — —

b) — — — — —

c) den norska eller nordsvenska typen.»

Senare årens undersökningar, för hvilka redogörelse redan vid senaste allmänna svenska landtbruksmötet i Gäfle blifvit framlagd och af hvilkas fortsatta bearbetning utskottet har tagit del, synas emellertid gifva vid handen, att vår hästkultur långt ifrån att leda sitt ursprung från Norge snarare själf gifvit upphof åt detta lands hos oss mest värderade häststam. Det lär till och med kunna sägas, att medan i Norge endast ett par af de ursprungliga typerna kunna spåras i nutidens hästar, finnas i vårt land, om än i endast sparsamt förekommande fall, Nordens samtliga ursprungstyper representerade, såväl varm- som kallblodiga. Därför torde det icke vara riktigt att vilja sammanställa samt-

liga våra inhemska stammar med den norska rasen och därmed inränga dem under den kallblodiga gruppen, äfven om en stor del af dem på senare tider blifvit med den förstnämnda rasen uppblandad.

Under sådana förhållanden, och då den nordsvenska typen i det allmänna föreställningssättet blifvit identisk med endast de delar af vår häststock, som äro nära besläktade med den norska rasen, anser utskottet i likhet med motionären, att de nuvarande bestämmelserna i reglementet kunna blifva vilseledande och i mångt fall hinderliga för ett rätt tillvaratagande af det värdefulla material, som våra inhemska häststammar erbjuda, och att det på grund däraf torde vara nödvändigt, att ett tillägg göres i reglementet, hvarigenom äfven sådana inhemska hästar, hvilka icke äro identiska med de norska, må blifva föremål för premiering.

Den här ofvan framhållna, under de närmast förflutna trettio åren försiggångna import af främmande kulturraser och däraf uppkomna åsidosättande och undanträngande af våra egna ursprungliga hästtyper har jämväl väsentligen försvårat ett ekonomiskt fruktbringande arbete för tillvaratagande af de inhemska häststammarne, äfven om, såsom numera är fallet, detta arbete af staten kraftigt understödjdes genom premiering.

Som emellertid ett framgångsrikt arbete i denna riktning onekligen bör vara till fördel för hela vårt land, har det synts utskottet kunna ifrågasättas, huruvida icke staten äfven på annat sätt än genom premieringen borde underlätta detta arbete, därvid för jämförelsens skull torde böra framhållas, att inom nötkreatursafveln staten lämnar understöd icke allenast genom premiering, utan äfven genom särskildt anslag för att uppmuntra till bildande af så kallade afvelscentra, hvarifrån till landets olika delar framstående afvelsdjur kunna spridas.

Tillika har det synts utskottet, som om sådana företag som den af motionären omförmälda hingstuppfofningsanstalten i Jämtland, tillkommen på initiativ af och genom bidrag från fyra norrländska hushållningssällskap, vore värda understöd från statens sida, förutsatt, att verksamheten vid en dylik anstalt på så sätt ordnas, att landet mera allmänt däraf kan draga nytta vid sträfvandet för den inhemska hästafvelns förbättrande.

Frågan om lämpliga åtgärder uti nu ifrågavarande afseenden torde emellertid tarfva en uttömmande utredning.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning vidtaga de åtgärder, som från statens sida må anses erforderliga för befrämjandet af vår inhemska hästafvel.

Enligt till utskottet öfverlämnadt protokollsutdrag har Andra Kammaren bifallit sitt tredje tillfälliga utskotts hemställan, och Första Kammarens utskott får med anledning af hvad sålunda förekommit anföra följande:

Då det icke kan förnekas, att premierings-reglementets nuvarande formulering kan lägga hinder i vägen för tilldelande af belöning åt i Sverige möjligen kvarvarande nordiska, konstanta typer äfven af varmblodiga stammar, och då uppgifter lämnats därom, att flera sådana verkligen ännu finnas, om ock sparsamt, finner utskottet alla skäl tala för, att dessa inhemska hästar af varmblodig typ tillvaratagas, innan de alldeles försvinna, och medlet för vinnande af detta mål torde vara, att dylika djur, där sådana kunna framvisas, måtte kunna blifva delaktiga af den uppmuntran, som ligger uti erhållande af statspris.

I nådig proposition, n:o 85, har Kungl. Maj:t redan beredt Riksdagen tillfälle att uttala sig angående den senare delen af Andra Kammarens utskotts betänkande rörande understöd åt hingstuppfofningsanstalten i Jämtland, hvadan något uttalande därom i detta sammanhang icke lär erfordras.

Utskottet hemställer sålunda,

att Första Kammaren behagade biträda Andra Kammarens i ämnet fattade beslut.

Stockholm den 20 april 1903.

På utskottets vägnar:

GUST. TAMM.
